

Yetkilendirilmiş yükümlü uygulaması

Süveyda Kavak

Giriş

Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsü (YYS) konsepti; uluslararası adı ile Authorize Economic Operater (AEO) statüsü, Gümrük Kanunu'na 2009 yılında dahil edilmiş olup, ilk kez 10 Ocak 2013 tarihinde yayımlanan YYS Yönetmeliği ile Türkiye'de hayata geçirilmiştir. Daha sonra, 21 Mayıs 2014 tarihinde değişen YYS yönetmeliği ile sürekli gündemde yer alan "ithalatta yerinde gümrükleme" konsepti tanıtılmış ve 01.01.2015 tarihinden itibaren İthalatta Yerinde Gümrükleme düzenlemelerinin yürürlüğe gireceği belirtilmiştir. Ancak bu uygulamanın hayata geçirilmesi için halen bir düzenleme yapılmamıştır.

Türkiye'de hali hazırda 19 firma YYS belgesine sahiptir. Şu aşamada YYS uygulamasında bazı aksaklıklar olsa dahi, bu uygulamanın yakın gelecekte daha çok önem kazanması beklenilmektedir.

Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsü (YYS) nedir ve uygulama süreci nasıldır?

Yetkilendirilmiş yükümlü, gümrük yükümlülüklerini yerine getiren, kayıt sistemi düzenli ve izlenebilir olan, mali yeterlilik, emniyet ve güvenlik standartlarına sahip bulunan, kendi oto kontrolünü yapabilen güvenilir firmalara gümrük işlemlerinde birtakım kolaylık ve imtiyazlar tanıyan uluslararası bir statüdür.

Gümrük işlemlerine büyük ölçüde değişiklikler getiren bu uygulama, dünyada kabul görmüş AEO uygulamasının yerel mevzuatımıza aktarılmasıdır. Bu uygulamada esas olan "güvenilir" olarak tanımlanan şirketlerin kayıt yolu ile gümrük işlemlerini yerine getirip eşyanın gümrük idaresi yerine doğrudan fabrikalarına veya fabrikalarından doğrudan sınır kapılarına sevk edilmesini sağlamaktır.

YYS uygulaması ile şirketlerin gümrük işlemleri gümrük idarelerinin bulunduğu yerde değil; şirketlerin belirleyeceği yerlerde (ihracatta yerinde gümrükleme veya ithalatta yerinde gümrükleme) yapılabilecektir. Şirketlerin eşyaları gümrük idaresine uğramadan, doğrudan fabrikalarına veya depolarına gidecektir. Bu durum hem gümrük idaresinin üzerindeki iş yükünün azalmasını hem de ithalat-ihracat işlemlerinin daha hızlı ve az maliyetle gerçekleşmesini sağlayacaktır.

YYS alımı için gerekli evraklar nelerdir?

YYS sahibinin yükümlülükleri Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği'nin 153'üncü maddesinde düzenlenmiş olup, başvuru için gerekli evraklara söz konusu Yönetmelik eklerinde yer verilmiştir. İlgili belgeler aşağıdaki gibidir:

- Başvuru formu
- Soru formu
- Adli sicil belge asılları
- SGK e-borcu yoktur belgesi ya da Yönetmelik'in 4 nolu ekinde bulunan form ile SGK'dan alınan yazı aslı
- Bağlı bulunan vergi dairesinden vergi borcu bulunmadığını veya varsa borcun teminata bağlandığını, yapılandırıldığını, tecil edildiğini, taksitlendirildiğini veya mahsup talebi kabul edildiğini gösterir yazının aslı
- YMM rapor aslı veya noter onaylı örneği
- ISO 9001 ve ISO 27001 sertifikalarının aslı veya düzenleyen kuruluş tarafından onaylı örneği

Başvurunun ön incelemesi, başvurunun genel evrak kaydına alınmasını takiben ilgili bölge müdürlüğü tarafından en geç 15 iş günü içinde tamamlanmaktadır.

Öte yandan, ISO 9001 ve 27001 sertifikalarına sahip olmadan söz konusu YYS başvurusunun yapılamayacağını belirtmekte fayda bulunmaktadır. Bilgisayar sistemini yetkisiz girişlerden korumaya ve verilerini güvenceye almaya yönelik uygun bilişim teknolojisi güvenlik önlemlerine sahip olma koşulu ISO 27001 sertifikası üzerinden yapılmaktadır.

Diğer taraftan, bu sertifikalar dışında aranan belgelerden bir kısmının başvuru dosyasında yer almadığının veya eksik bilgi içerdiğinin tespit edilmesi halinde, başvuru sahibine eksik bilgi ve belgelerin tamamlanması için yazı ile ve elektronik posta yoluyla 15 gün içinde bildirim yapılır ve başvuru sahibinin söz konusu eksik bilgi ve belgeleri 30 gün için de tamamlanması beklenmektedir.

YYS koşulları ve sağladığı avantajlar

Yetkilendirilmiş Yükümlü Sertifikası almak için gerekli koşulların sağlanması, başvuru ve onay aşamalarının tamamlanması gerekmektedir.

Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsü'ne sahip olmak isteyen şirketlerde bulunması gereken kriterler aşağıdaki gibidir:

- **Emniyet ve güvenlik koşulu:** Yükümlülerin gümrük işlemlerini yerine getirdikleri binalarının, sevkiyat sahalarının izinsiz girişleri engelleyecek tarzda tasarlanması, kendi otokontrolünü sağlıyor olması ve çalışanların güvenilir olması,
- **Mali yeterlilik koşulu:** Başvuru sahibinin, taahhütlerini karşılamaya yeterli bir mali durumunun olması,
- **Ticari kayıtların güvenilir ve izlenebilir olma koşulu:** Ticari ve taşımacılığa ilişkin kayıtların gümrük kontrollerinin doğru ve etkin bir şekilde yapılabilmesine elverişli ve eşya hareketlerini gösterecek şekilde izlenebilir olması,
- **Güvenilirlik koşulu:** Başvuran kişilerin gerek gümrük gerekse diğer ceza koyan Kanunlara aykırı davranmamış olması ve belli suçlardan ceza almamış olması,

gerekmektedir.

Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsü'ne sahip şirketlere sağlanan avantajlar iki başlıkta belirtilebilir:

Basitleştirilmiş usule ilişkin sağlanan avantajlardan en öne çıkan uygulama “ithalatta yerinde gümrükleme” uygulamasıdır. Yerinde gümrüklemenin sağladığı kolaylıklar aşağıdaki gibidir:

- Eşyayı gümrük idaresine sunmaksızın işlemlerin tesislerden yapılabilmesi sağlanmıştır (Yeşil Hat).
- Üretime hızlı geçişi sağlamak üzere işlemleri en geç 48 saat içinde tamamlanacak eşya için tesiste taşıt üstünde işlem yapılabilmesi sağlanmıştır.
- İthalatta yerinde gümrükleme yerine getirilen eşyanın 2 saatlik süre içinde “kontrol türü” bildirim esas alınmıştır.
- Varış bildirimini takiben azami 15 dakika içinde boşaltma izninin verilmesi sağlanmıştır.

- Önceden bildirim koşuluyla mesai saatleri dışında işlem yapılabilmesi sağlanmıştır.
- Eşyanın ithaline ilişkin beyanname, eşya sahibi veya temsilcisi tarafından işlem yapılacak gümrük müdürlüğünden elektronik ortamda tescil edilmesi sağlanmıştır.
- İzinli alıcıya mühür kırma yetkisi verilmiştir.
- Güvenli depolama alanı veya güvenli park alanından işlem yapılabilmesi sağlanmıştır.
- Konteynerlerin ve büyük hacimli eşyaların kapalı alan koşulu olmaksızın tesiste bekletilmesi sağlanmıştır.
- Eşyanın ithalata hazır olduğunun bildirilmesinden sonra muayeneye tabi tutulacak eşyanın muayenesine 3 saat içinde başlanması esas alınmıştır.
- Muayeneye tabi tutulacak eşya güvenli depolama alanında bekletilerek, muayeneye tabi tutulmayacak eşya için güvenli depolama alanından çıkışına vergilerinin ödenmesi ya da teminata bağlanmasıyla izin verilmiştir.
- İzin kapsamı eşya ayniyet tespitine yönelik tedbirlerin dışında tutulmuştur.
- Güvenli depolama alanında bulunan eşyanın elleçleme faaliyetine tabi tutulabilmesi sağlanmıştır.
- İzinli alıcının aynı taşıma aracına birden fazla tesiste boşaltma yapılabilmesi sağlanmıştır.
- Yurt içinde taşıma aracının değiştirilmesine izin verilmiştir.
- A ve B sınıfı onaylanmış kişilerin eşyasının izinli alıcının tesisine taşınabilmesi sağlanmıştır.
- İlgili şartların yerine getirilmesi koşuluyla izinli alıcı yetkisi kapsamında eşyanın mühürsüz olarak getirilebilmesi sağlanmıştır.

Diğer taraftan, Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsü sahibi firmalar, indirimli teminat uygulaması ve dolaşım/menşe ispat belgeleri düzenleme yetkisine sahip olacaktır. Bu statüye sahip olanlar, eksik bilgi ve belge ile gümrük idaresine beyanda bulunma ayrıcalığından da yararlanabilirler. Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsü'nün sağladığı diğer kolaylıklar; azaltılmış zorunlu bilgilerden oluşan özet beyan verebilme kolaylığı, ithalat ve ihracat işlemlerinde mavi hatta işlem görebilme kolaylığı, daha az muayene ve muayenede öncelik kolaylığı olarak sayılabilir.

Mavi hat kalkıyor mu?

21 Mayıs 2014 tarihinde değişen Yönetmelik ile birlikte, YYS uygulamasının daha kısıtlı hali olan Onaylanmış Kişi Statü Belgesinin (OKSB) 01.01.2017 tarihinden itibaren geri alınacağı düzenlenmiştir. Her ne kadar, YYS alımlarında aksaklık yaşanıyor olsa bile, A ve B sınıfı OKSB uygulamasının 01.01.2017 tarihi itibarıyla yürürlükte olmayacağı belirtilmektedir. İmalatçı şirketlere ithal eşyasının gümrük idaresinde muayene hattı olarak "mavi hat" imkanı sağlayan bu düzenlemenin 2017 yılından itibaren kaldırılacağı düşünüldüğünde, OKSB şirketlerinin YYS alım süreçleri hakkında yeterli bilgiye sahip olması ve başvuru için eksikliklerin giderilmesi büyük önem arz etmektedir.

Dünyada yetkilendirilmiş yükümlü uygulaması ve düzenlemeler

11 Eylül saldırılarından sonra, sınır geçişlerinde ve uluslararası ticarete güvenliğin sağlanması ile ticaretin kolaylaştırılması arasındaki dengenin nasıl sağlanacağı sorusu gündeme gelmiş olup sorunun çözümüne yönelik olarak yürütülen müzakereler sonrasında "Yetkilendirilmiş Yükümlü" kavramı geliştirilmiştir.

Dünya Gümrük Örgütü'nün güvenli ticaretin desteklenmesi için oluşturulan geleceğin uluslararası gümrük modelinin temel unsurlarından biri olan yetkilendirilmiş yükümlü konseptinin dayanağı gümrük-özel sektör arasında işbirliği esasıdır.

Yetkilendirilmiş yükümlü veya benzeri programları yürürlüğe koymuş başlıca ülkeler;

- ABD (C-TPAT; Terörizme Karşı Gümrük-Ticaret İşbirliği)
- AB üye ülkeleri (AEO; Yetkilendirilmiş Yükümlü)

- APEC (Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği) Üyeleri (AEO)
- Yeni Zelanda (SES; Güvenli İhracat Tertibi)
- Singapur (STP; Güvenli Ticaret Ortaklığı)

şeklinde sıralanmıştır.

Tüm bu programların özünde güvenli ticaretin desteklenmesi yer alsa da her birinin yaklaşımında farklılıkların mevcut olduğu görülmektedir. Örneğin ABD ihracatçıları bu programa dahil etmezken, AB'nin AEO programı arz zinciri içerisindeki tüm yükümlülere açıktır.

Dünyada yetkilendirilmiş yükümlü uygulamasına ilişkin veriler

Avrupa Birliği'ne üye ülkeler ile Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere, Arjantin, Çin ve Hong Kong, Dominik Cumhuriyeti, İsrail, İsviçre, Kanada, Kore, Malezya, Meksika, Norveç, Singapur olmak üzere toplam 53 ülkede yetkilendirilmiş yükümlü uygulaması bulunmaktadır.

Avrupa Birliği'nde 10 binden fazla yetkilendirilmiş yükümlü bulunmakta olup bunların yarısından fazlası Almanya'da geri kalanlar ise başta Hollanda ve Fransa olmak üzere diğer üye ülkelerde faaliyet göstermektedir. Diğer taraftan ABD'de de yaklaşık olarak 10 binden fazla yetkilendirilmiş yükümlü bulunmaktadır.

Statü sahibi firmaların, kolaylaştırmalardan sadece kendi ülkelerinde değil, yetkilendirilmiş yükümlü uygulamasının yürütüldüğü diğer ülkelerde de yararlanabilmesi için ülkeler arasında karşılıklı tanıma anlaşması yapılmış olması gerekmektedir. Söz konusu anlaşma ile ülkeler müzakereler sonrasında karşılıklı tanıma anlaşması imzalayarak birbirlerinin yetkilendirilmiş yükümlü statülerini tanırlar ve anlaşma tarafı diğer ülkelerin yetkilendirilmiş yükümlülerini kendi yetkilendirilmiş yükümlüleri ile eşdeğerde tutarlar. Karşılıklı tanıma ile AEO statülü şirketler başka ülkeler tarafından da güvenilir ticaret ortağı olarak kabul edileceklerdir.

Kaynakça:

T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı-150 Soruda Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsü

Bu makalede yer alan açıklamalar, yazarının konu hakkındaki kişisel görüşünü yansıtmaktadır. Makaledeki bilgi ve açıklamalardan dolayı EY ve/veya Kuzey YMM ve Bağımsız Denetim A.Ş. 'ye sorumluluk iddiasında bulunulamaz. Mevzuatın sık değiştirilen ve farklı anlayışlarla yorumlanabilen yapısı nedeniyle, herhangi bir konuda uygulama yapılmadan önce konunun uzmanlarından profesyonel yardım alınmasını tavsiye ederiz.